

Nijverheidsweg 1, Hardinxveld-Giessendam

rapport 3805

Nijverheidsstraat 1, Hardinxveld-Giessendam
(gemeente Hardinxveld-Giessendam)

Een Bureauonderzoek

R.M. van der Zee

Colofon

ADC Rapport 3805

Nijverheidsstraat 1, Hardinxveld-Giessendam (gemeente Hardinxveld-Giessendam)
Een Bureauonderzoek

Auteur: R.M. van der Zee

In opdracht van: Inpijn-Blokpoel Milieu B.V.

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 12 augustus 2015

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: definitief

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

A. Muller

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033-299 81 81
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	13
3 Aanbeveling	14
Literatuur	15
Geraadpleegde websites	15
Lijst van afbeeldingen en tabellen	15

Samenvatting

In opdracht van Inpijn-Blokpoel Milieu B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2015 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van archeologische waarden op de locatie Nijverheidsstraat 1 in Hardinxveld-Giessendam (gemeente Hardinxveld-Giessendam).

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Hieruit kwam naar voren dat plangebied voor de ontginning van het gebied in de jaren '50 van de vorige eeuw was gelegen in de uiterwaarden van de Merwede, die ter plaatse De Peulen worden genoemd. Op basis van aardwetenschappelijke gegevens en de resultaten van een recentelijk in het plangebied uitgevoerd geotechnisch onderzoek (sonderingen) is af te leiden dat de natuurlijke bodem uit kom-, oever- en/of uiterwaardafzettingen van de Merwede (slappe klei en veen) bestaat. Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van restanten van oudere stroomgordels, crevasses of rivierduinen in de diepe(re) ondergrond.

Op grond van de datering van de Merwede, die fungeerde als hoofdtak van de Rijn, kunnen oeverafzettingen een bewoonbaar oppervlak hebben gevormd in de Laat-Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen. In het onderzoeksgebied en ook elders langs de Merwede zijn evenwel geen waarnemingen bekend die deze theorie ondersteunen. De kans op archeologische waarden uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen wordt daarom vooralsnog klein geacht.

Vanaf de Late Middeleeuwen werden de grote rivieren, waaronder de Merwede, voorzien van doorgaande dijken. Het plangebied kwam hierbij buitendijks, in de uiterwaarden, te liggen. Omdat het gebied regelmatig overstromde, is de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd zeer klein.

Samenvattend kan gesteld worden dat voor het plangebied een kleine tot zeer kleine kans op de aanwezigheid van archeologische waarden geldt. Hierbij moet worden opgemerkt dat bij de aanleg van het bedrijventerrein het maaiveld is opgehoogd met een circa 1 m dik pakket zand en puin. Aangezien de aanlegdiepte van funderingen circa 90 cm –mv bedraagt, zal de additionele verstoring van de bodem beperkt blijven tot de locaties van de heipalen.

Op grond van de lage archeologische verwachting in combinatie met de geringe additionele bodemverstoring adviseert ADC ArcheoProjecten het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van Inpijn-Blokpoel Milieu B.V. heeft ADC ArcheoProjecten in januari 2015 een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van archeologische waarden op de locatie Nijverheidsstraat 1 in Hardinxveld-Giessendam (gemeente Hardinxveld-Giessendam, afb. 1 en 2). De aanleiding van het onderzoek is de voorgenomen realisatie van een bedrijfsverzamelgebouw.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg, die onderdeel uitmaakt van de Monumentenwet, moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het vigerende bestemmingsplan 'De Peulen', dat op 14 februari 2013 door de gemeente Hardinxveld-Giessendam is vastgesteld, heeft het plangebied de dubbelstemming Waarde - Archeologische verwachtingswaarden 8.¹ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een zone met een middelmatige verwachting (afb. 3).² Volgens de in het bestemmingsplan opgenomen bouwregels geldt een onderzoeksplicht voor bodemingrepen vanaf 500 m² en 30 cm –mv.

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).³ Gemeenten kunnen hierop aanvullende uitvoeringskaders vaststellen. De gemeente Hardinxveld-Giessendam heeft voor zover bekend echter geen aanvullende uitvoeringskaders vastgesteld voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek, noch zijn deze voor dit project afzonderlijk opgesteld. Dit onderzoek is dus gebaseerd op de algemene criteria die in de KNA staan geformuleerd.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Opdrachtgever:	Inpijn-Blokpoel Milieu B.V. mevrouw M. Lawende Mercuriusweg 18 2741 TA Waddinxveen tel. 0182 – 610 013 e-mail: mlawende@inpijn-blokpoel.com
Fase AMZ-cyclus:	bureauonderzoek
Aanleiding:	realisatie bedrijfsverzamelgebouw
Locatie:	Nijverheidsstraat 1
Plaats:	Hardinxveld-Giessendam
Gemeente:	Hardinxveld-Giessendam
Provincie:	Zuid-Holland
Kadastrale gegevens:	gemeente Hardinxveld sectie E nummer 700
Kaartblad:	38D (1:25.000)
Oppervlakte plangebied	2.886 m ²
Coördinaten:	NW: 115.874 / 426.310 ZO: 115.914 / 426.249 NO: 115.918 / 426.304 ZW: 115.864 / 426.241
Bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Hardinxveld-Giessendam postbus 175 3370 AD Hardinxveld-Giessendam tel. 140 184 e-mail info@gemhg.nl

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Boshoven et al. 2009.

³ SIKB 2013.

Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	onbekend
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	64.690
ADC-projectcode:	4160853
Auteur:	R.M. van der Zee
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	A. Muller
Periode van uitvoering:	januari, februari en augustus 2015
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-rzl3-m4

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

De beschrijving van de historische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

- Kadastrale minuut uit 1811-1832
- Grote historische atlas van Nederland, 1:50.000, deel 1 West-Nederland 1839-1859
- Bonnekaarten uit 1881, 1898, 1914 en 1927
- Topografische kaarten uit 1936, 1952, 1959, 1969, 1981 en 1995
- Geologische kaart van Nederland 1:50.000
- Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 (digitale versie)
- Bodemkundige overzichtskaart van de Alblasserwaard
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000
- Recente luchtfoto's (Google Earth)
- AHN-beelden
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de provincie Zuid-Holland
- Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Hardinxveld-Giessendam
- Archeologische Monumentenkaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Resultaten geotechnisch onderzoek (sonderingen)
- Diverse literatuur en websites

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen op bedrijventerrein De Peulen in Hardinxveld-Giessendam. De locatie wordt aan de noord- en westzijde begrensd door bedrijfspanden van respectievelijk de Nijverheidsstraat en de Industriestraat, aan de zuidzijde door een groenstrook en het de oostzijde door water (Giessen).

Het plangebied heeft een industrieel grondgebruik en wordt gebruikt voor de opslag van goederen. In het westelijk deel bevindt zich een loods met een omvang van 355,5 m². Het buitenterrein is vrijwel geheel verhard met beton en klinkers. Uit boorstaten van een milieuhygiënisch verkennend bodemonderzoek blijkt dat de dikte van de verharding varieert van 8 tot 45 cm.

In het plangebied is een milieuhygiënisch verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn niet beschikbaar gesteld. Over de aanwezigheid van ondergrondse infrastructuur en constructies zijn geen gegevens voorhanden.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 200 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

In het plangebied zijn de volgende ingrepen gepland:

Aard ingreep:	realisatie bedrijfsverzamelgebouw
Wijze fundering:	op palen
Onderkeldering:	nee
Diepte bodemverstoring:	circa 90 cm –mv (exclusief heipalen)
Oppervlakte bodemverstoring:	609,7 m ²
Verwachte wijziging grondwaterstand:	geen
Toekomstige ligging boven- en ondergrondse infrastructuur:	centrale deel van het plangebied
Toekomstige ligging verharding:	gehele buitenterrein

Het bedrijfsverzamelgebouw zal aansluiten op de bestaande loods. Behalve bouwwerkzaamheden zullen op het terrein nog enkele andere activiteiten plaatsvinden, waaronder het vervangen van de bestaande damwand aan de waterzijde (Giessen) en het kappen van een boom.

De consequentie van de voorgenomen ontwikkeling kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond mogelijk worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁴	Afzettingen van Tiel ⁵ (oeverafzettingen) op een afwisseling van Hollandveen ⁶ met Afzettingen van Gorkum ⁷ (kom- en oeverafzettingen; kaartcode: rF2g)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ⁸	niet gekarteerd (bebouwd)
Bodemkundige overzichtskaart van de Alblasserwaard ⁹	zware uiterwaardgronden (meer dan 30% lutum) met naar beneden in zwaarte gelijkblijvend profiel (kaartcode: UB4)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ¹⁰	niet gekarteerd (bebouwd)
Meandergordelkaart (afb. 4) ¹¹	komgebied
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ¹²	circa 1,5 m + NAP

Geologie en geomorfologie

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de Alblasserwaard en maakt deel uit van het Nederlandse rivierengebied. De Alblasserwaard wordt omsloten door de Lek in het noorden, de Merwede in het zuiden en de Noord in het westen. De oostelijke begrenzing wordt gevormd door de Oude Zederik, het Merwedekanaal en de Linge. Het gebied vormt in feite een uitgestrekte rivierkom.

De ondergrond ter plaatse van het plangebied bestaat naar verwachting uit holocene rivierafzettingen, hoofdzakelijk klei (Formatie van Echteld), en veen (Hollandveen Laagpakket binnen de Formatie van Nieuwkoop). Dit wordt bevestigd aan de hand van gegevens van recent uitgevoerd geotechnisch onderzoek (sonderingen).¹³ Deze laten een opeenvolging van hoofdzakelijk (matig) slappe klei en veen zien.

Uit de Geologische kaart van Nederland 1:50.000¹⁴ blijkt verder dat op enkele plaatsen, waaronder ten oosten van het plangebied, rivierduinafzettingen in de ondergrond voorkomen. Deze behoren tot het Laagpakket van Delwijnen binnen de Formatie van Boxtel en zijn gevormd aan het eind van de laatste ijstijd, het Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal). De aanwezige rivieren hadden in deze periode brede beddingen, die regelmatig droog kwamen te liggen.¹⁵ Het zand dat aan de oppervlakte lag kon door de wind worden opgenomen en verplaatst. De verplaatsing was in het algemeen over korte afstand: het werd direct naast de rivierbedding waar enige begroeiing was

⁴ Rijks Geologische Dienst 1992.

⁵ verouderde terminologie, volgens huidige lithostratigrafische indeling (TNO 2011) Formatie van Echteld.

⁶ idem, Hollandveen Laagpakket, Formatie van Nieuwkoop.

⁷ idem, Formatie van Echteld

⁸ Alterra 2003.

⁹ Stichting voor Bodemkartering 1959.

¹⁰ Stichting voor Bodemkartering 1984.

¹¹ Cohen & Stouthamer 2012.

¹² <http://ahn.geodan.nl/ahn>

¹³ Grūnewald 2015.

¹⁴ Rijks Geologische Dienst 1992.

¹⁵ Berendsen 2004.

ingevangen. Op grond van de resultaten van geotechnisch onderzoek (sonderingen) kan worden afgeleid dat de top van zandafzettingen zich op circa 12,5 m –mv (circa 11 m – NAP) bevinden.¹⁶

De bovengrond wordt gevormd door oever- en uiterwaardafzettingen, die te relateren zijn aan de Merwede (afb. 4). Deze riviertak ontstond in de Laat-Romeinse tijd, omstreeks 325 na Chr. (1625 jaar BP), en fungeerde als hoofdtk van de Rijn. Daarnaast komen ook crevasse-afzettingen voor. Een belangrijke oorzaak van crevassevorming bij de Merwede is de invloed van getijdewerking op de rivierwaterstand.¹⁷ Doordat het rivierwater bij vloed werd opgestuwd in stroomopwaarts richting, ontstonden bij hoogwater regelmatig oeverwaldoorbraken in oostelijke richting. Een voorbeeld hiervan is het ten oosten van het plangebied gelegen riviertje de Giessen.

In de Late Middeleeuwen werd de Merwede voorzien van doorgaande dijken, waarbij het plangebied buitendijks, in de uiterwaarden, kwam te liggen. De oudste dijken zijn vermoedelijk in de 11^e eeuw aangelegd.¹⁸ Aanvankelijk zullen het lage kaden zijn geweest, die regelmatig werden verhoogd en tenslotte uitgroeiden tot de huidige dijken. Met de aanleg van de dijken traden regelmatig dijkdoorbraken op, met name in perioden met zeer hoge waterstanden door grote watertoevoer en/of stagnatie in de afvoer.

Bodem

Het plangebied is op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000¹⁹ gelegen in een zone die vanwege bebouwing niet gekarteerd is. Op een oudere bodemkaart, de Bodemkundige Overzichtskaart van de Alblasserwaard²⁰, is het plangebied gelegen in een zone met zware uiterwaardgronden. Uit boorstaten van een in 2006 uitgevoerd milieuhygiënisch verkennend bodemonderzoek blijkt verder dat het terrein is opgehoogd met een 100 cm dik pakket zand en puin.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de kaart Archeologie waarden (kaart 1b) van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) 1:50.000 van de provincie Zuid-Holland ligt het plangebied in een zone met een kleine kans op de aanwezigheid van sporen vanaf de Middeleeuwen (afb. 5).²¹ Dit is gebaseerd op de aanwezigheid van komafzettingen. Op de meer verfijnde gemeentelijke verwachtingskaart ligt het plangebied in een zone met een middelmatige archeologische verwachting (afb. 3).²² Deze zone beslaat de gehele (voormalige) uiterwaarden van de Merwede. Hier moet rekening worden gehouden met dieperliggende (begraven) archeologische niveaus.

Op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) maakt het plangebied geen deel uit van een archeologische monument (afb. 5). Ook in het onderzoeksgebied zijn geen archeologische monumenten aanwezig.

Voor het onderzoeksgebied zijn in Archis2 geen waarnemingen en vondstmeldingen geregistreerd. Wel zijn enkele onderzoeksmeldingen gedaan (afb. 5). Deze worden in het onderstaande besproken.

Voor een terrein aan de Jupiterstraat, op circa 150 m ten oosten van het plangebied, is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van het gebied.²³ Hieruit kwam naar voren op de locatie rekening moet worden gehouden met resten uit verschillende perioden.²⁴ In de diepere ondergrond kunnen resten aanwezig zijn uit het Mesolithicum en Neolithicum. Deze zijn

¹⁶ Grünwald 2015.

¹⁷ Boshoven et al. 2009.

¹⁸ Markus 1984.

¹⁹ Stichting voor Bodemkartering 1984.

²⁰ Stichting voor Bodemkartering 1959.

²¹ <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>

²² Boshoven et al. 2009.

²³ onderzoeksmelding 40.804 en onderzoeksnummer 33.192.

²⁴ Van Kappel & Van der Zee 2010.

gerelateerd aan rivierduinafzettingen. In de ondiepe ondergrond kunnen resten uit de periode Laat-Romeinse tijd t/m Nieuwe tijd. Deze zijn gerelateerd aan oeverafzettingen van de Merwede. Om de archeologische verwachting te toetsen en aan te vullen is een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek werden geen rivierduinafzettingen aangetroffen. Wel werd de aanwezigheid van oeverafzettingen van de Merwede aangetoond. Een potentieel bewoningsniveau ontbrak evenwel. Op grond van de resultaten werd daarom geen nader onderzoek noodzakelijk geacht.

Voor een terrein aan de Buitendam 326, op circa 150 m ten noorden van het plangebied, is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de archeologische waarde van het gebied.²⁵ Op grond van de aanwezigheid van oeverafzettingen werden resten vanaf de Romeinse tijd verwacht. Tijdens het verkennend en karterend booronderzoek werden echter geen aanwijzingen gevonden voor een vindplaats. Voor het zuidelijk deel van de locatie bleef, vanwege de aanwezigheid van een 11^e eeuws dijklichaam, de verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd gehandhaafd. Geadviseerd werd de werkzaamheden ter plaatse van het dijklichaam in een archeologische begeleiding te voorzien.

Voor nog twee andere terreinen, op circa 100 tot 200 m ten noorden van het plangebied, is een bureauonderzoek gevolgd door een booronderzoek uitgevoerd. Op de meest noordelijke locatie (Buitendam 348-350) werd een oude woonlaag aangetroffen.²⁶ Op de meest zuidelijke locatie (Buitendam 235) werden geen archeologische waarden vastgesteld.²⁷

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut ²⁸	1811-32	bos/hakhout
Topografische kaart ²⁹	1847-48	idem
Bonnekaart (afb. 6) ³⁰	1881	idem
Bonnekaart ³¹	1898	idem
Bonnekaart ³²	1914	idem
Bonnekaart ³³	1927	idem
Topografische kaart ³⁴	1936	idem
Topografische kaart ³⁵	1952	weiland
Topografische kaart ³⁶	1959	braakliggend
Topografische kaart ³⁷	1969	idem
Topografische kaart ³⁸	1981	bedrijventerrein
Topografische kaart ³⁹	1995	idem

²⁵ onderzoeksmelding 49.598 en onderzoeksnummer 40.830.

²⁶ onderzoeksmelding 58.230 en onderzoeksnummer 47.329.

²⁷ onderzoeksmelding 58.238 en onderzoeksnummer 47.328.

²⁸ Kadaster 1811-32.

²⁹ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

³⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1881.

³¹ Bureau Militaire Verkenningen 1898.

³² Bureau Militaire Verkenningen 1914.

³³ Bureau Militaire Verkenningen 1927.

³⁴ Kadaster 1936.

³⁵ Kadaster 1952.

³⁶ Kadaster 1959.

³⁷ Kadaster 1969.

³⁸ Kadaster 1981.

³⁹ Kadaster 1995.

Historie

Giessendam dankt haar ontstaan aan het veenriviertje de Giessen, dat oorspronkelijk via een laaggelegen drassig gebied (De Peulen) in open verbinding stond met de Merwede. Door de stijging van de zeespiegel en inklinking van de bodem ontstonden er in toenemende mate problemen met de natuurlijke afwatering. Omstreeks 1232 werd daarom in de Giessen een dam met spuisluis aangelegd. Rond deze dam ontwikkelde zich bedrijvigheid, doordat hier veel goederen werden overgeslagen, die via de Giessen verder de Alblasserwaard in moesten worden vervoerd. De dam werd in 1902 vervangen door een schutsluis, zodat niet al te grote schepen ook op de Binnen-Giessen konden komen.

Oude kaarten

Uit de geraadpleegde oude kaarten blijkt dat het plangebied tot aan de tweede helft van de 20^e eeuw was gelegen in een drassig, laaggelegen gebied (afb. 6). Dit betreft de uiterwaarden van de rivier de Merwede, die ter plaatse De Peulen worden genoemd. Het gebied werd doorsneden door Het Peulengat, dat de verbinding vormde tussen de Merwede en de Buiten-Giessen.

Pas in de tweede helft van de 20^e eeuw werd het gebied ontgonnen. Op de topografische kaart van 1952 is Het Peulengat is gedeeltelijk gedempt en het gebied is met de aanleg van een doorgaande weg van Rotterdam naar Gorinchem binnendijs komen te liggen.⁴⁰

Op de topografische kaarten van 1959 en 1969 is het gebied braakliggend.⁴¹ Op de topografische kaart van 1981 verschijnt het huidige bedrijventerrein De Peulen.⁴²

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Het plangebied was voor de ontginning van het gebied in de jaren '50 van de vorige eeuw gelegen in de uiterwaarden van de Merwede, die ter plaatse De Peulen worden genoemd. Op basis van aardwetenschappelijke gegevens en de resultaten van een recentelijk in het plangebied uitgevoerd geotechnisch onderzoek (sonderingen)⁴³ is af te leiden dat de natuurlijke bodem uit kom-, oever- en/of uiterwaardafzettingen van de Merwede (slappe klei en veen) bestaat. Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van restanten van oudere stroomgordels, crevasses en/of rivierduinen in de diepe(re) ondergrond.

Op grond van de datering van de Merwede, die fungeerde als hoofdtak van de Rijn, kunnen oeverafzettingen een bewoonbaar oppervlak hebben gevormd in de laat-Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen. In het onderzoeksgebied en ook elders langs de Merwede zijn evenwel geen waarnemingen bekend die deze theorie ondersteunen. De kans op archeologische waarden uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen wordt daarom vooralsnog klein geacht.

Vanaf de Late Middeleeuwen werden de grote rivieren, waaronder de Merwede, voorzien van doorgaande dijken. Het plangebied kwam hierbij buitendijs, in de uiterwaarden, te liggen. Omdat het gebied regelmatig overstroomde, is de kans op de aanwezigheid van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd zeer klein.

⁴⁰ Kadaster 1952.

⁴¹ Kadaster 1959 en 1969.

⁴² Kadaster 1981.

⁴³ Grünwald 2015.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

Voor het plangebied geldt een kleine tot zeer kleine kans op de aanwezigheid van archeologische waarden. Hierbij moet worden opgemerkt dat bij de aanleg van het bedrijventerrein het maaiveld is opgehoogd met een circa 1 m dik pakket zand en puin. Aangezien de aanlegdiepte van funderingen circa 90 cm –mv bedraagt, zal de additionele versterking van de bodem beperkt blijven tot de locaties van de heipalen. Aanvullend archeologisch onderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.

3 Aanbeveling

Op grond van de lage archeologische verwachting in combinatie met de geringe omvang van de bodemverstoring adviseert ADC ArcheoProjecten het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 53 van de Monumentenwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Alterra**, 2003: *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000. Landsdekkende en digitale versie*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2004: *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Assen.
- Boshoven, E.H., A. Buesink, H.M.M. Geerts, J.S. Krist, L.A. Tebbens & J.M.J. Willems**, 2009: *Regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Een archeologische inventarisatie, verwachtings- en beleidsadvieskaart*. BAAC rapport V-08.195. Deventer/'s-Hertogenbosch.
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1881, 1898, 1914 en 1927: *Sliedrecht, blad 547, 1:25.000*.
- Cohen, K.M., & E. Stouthamer**, 2012: *VERNIEUWD DIGITAAL BASISBESTAND PALEOGEOGRAFIE VAN DE RIJN-MAAS DELTA. Beknopte toelichting bij het Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta. Dept. Fysische Geografie. V1.1 – Dec 2012 - with a summary in English. Universiteit Utrecht*.
- Grünewald, E.P.**, 2015: *Nieuwbouw bedrijfsverzamelgebouw aan de Industriestraat 1 te Hardinxveld-Giessendam. Resultaten geotechnisch onderzoek funderingsadvies. rapport Inpijn-Blokpoel Ingenieursbureau documentnummer 06P001436-adv-01. Waddinxveen. en gebouwde vaste eigendommen, Hardinxveld, Zuid Holland, sectie B, Blad 04*.
- Kadaster**, 1832: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Hardinxveld, Zuid Holland, sectie B, Blad 04*.
- Kadaster**, 1936, 1952, 1959, 196, 1981 en 1995: *Topografische Kaart van Nederland 1:25 000, blad 38D Neder-Hardinxveld / Sliedrecht*. Emmen.
- Kappel, K. van & R.M. van der Zee**, 2010: *Jupiterstraat en Lekstraat, Hardinxveld-Giessendam. Een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC rapport 2322. Amersfoort.
- Markus, W.C.**, 1984: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem*. Wageningen.
- Rijks Geologische Dienst**, 1992: *Geologische kaart van Nederland schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 38 West Gorinchem*. Wageningen.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1959: *Alblasserwaard, bodemkundige overzichtskaart*. Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1984: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 38 West Gorinchem*. Wageningen.
- TNO**, 2011: *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2011*.

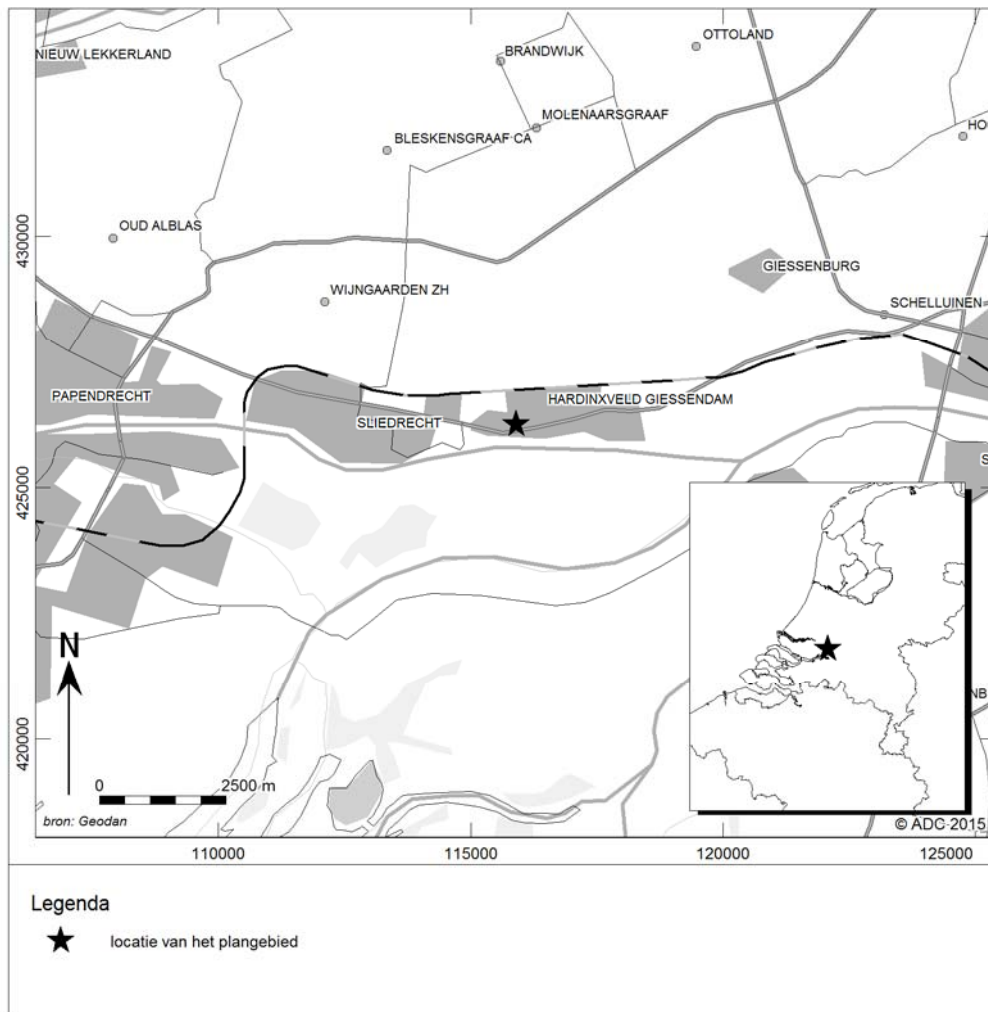
Geraadpleegde websites

<http://ahn.geodan.nl/ahn>
<http://archis2.archis.nl>
<http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=chs>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<http://www.hardinxveld-giessendam.nl/over-hardinxveld-giessendam>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.watwaswaar.nl>

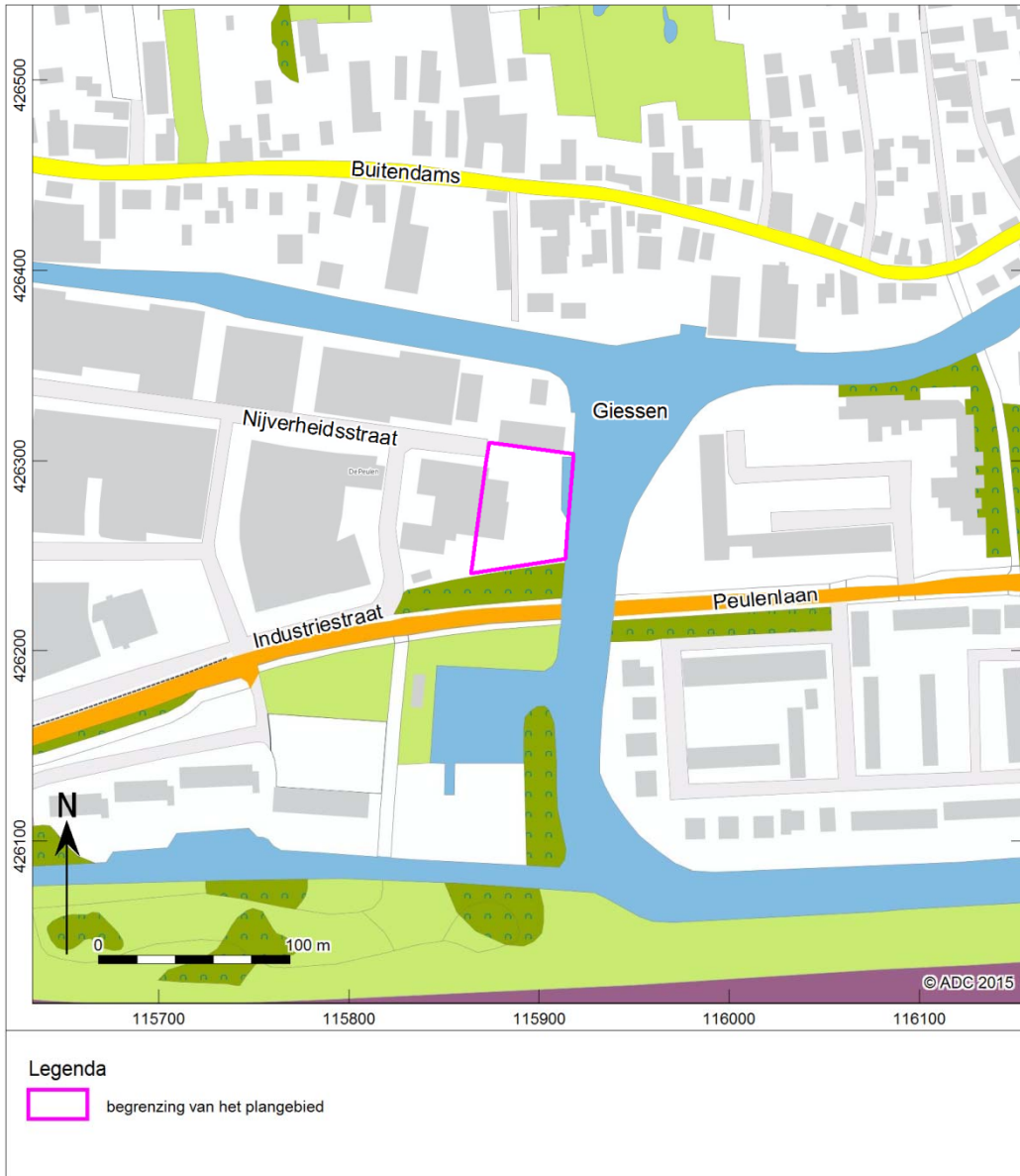
Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Hardinxveld-Giessendam
Afb. 4 Plangebied op een uitsnede van de meandergordelkaart (naar Cohen & Stouthamer 2012)
Afb. 5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS van de provincie Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen)
Afb. 6 Plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1881

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

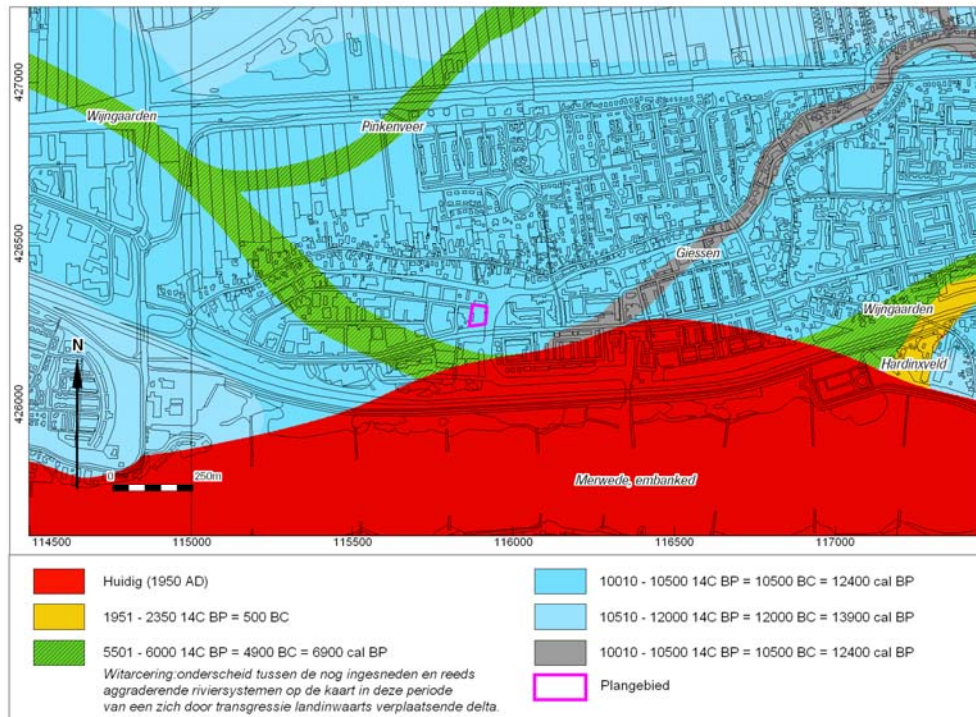
Afb. 1 Locatie van het plangebied

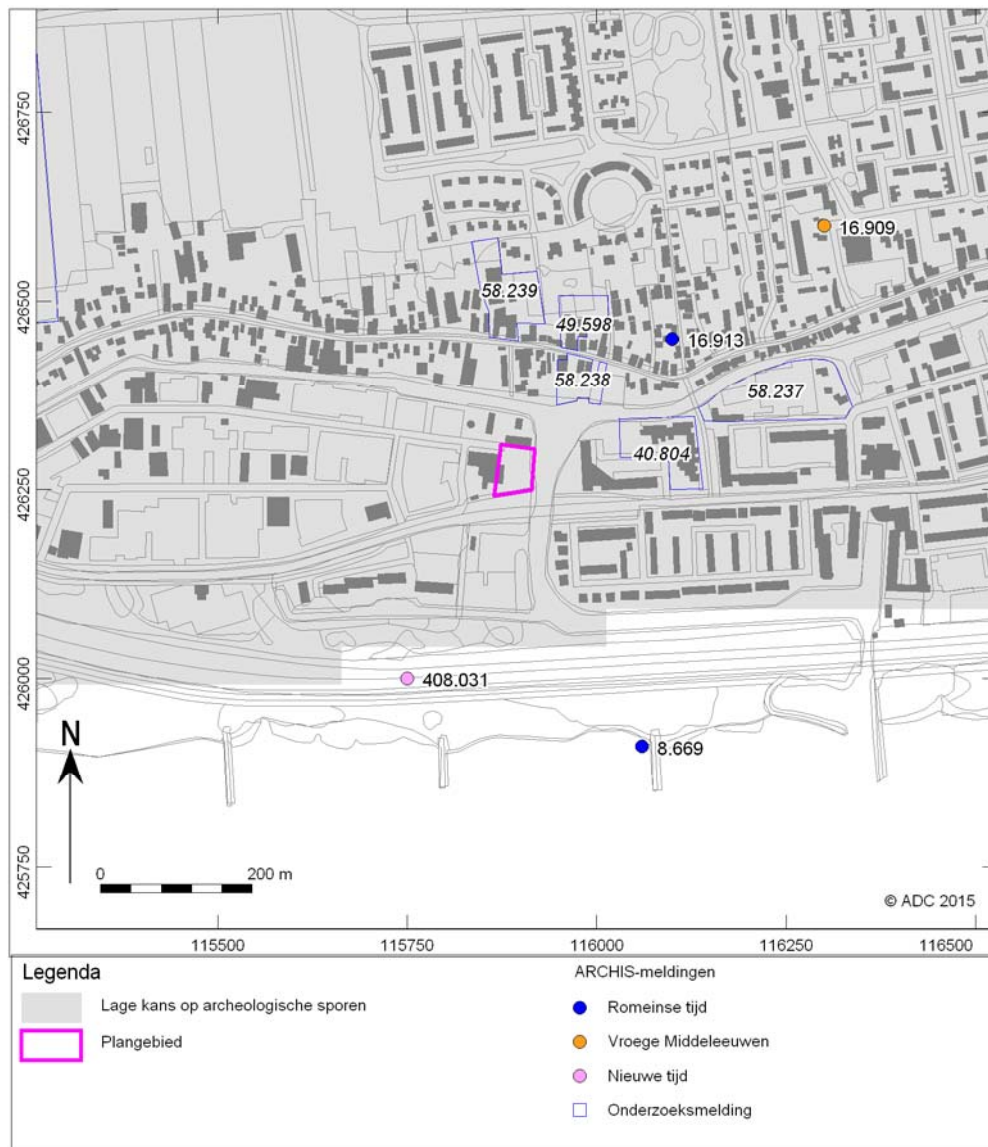
Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

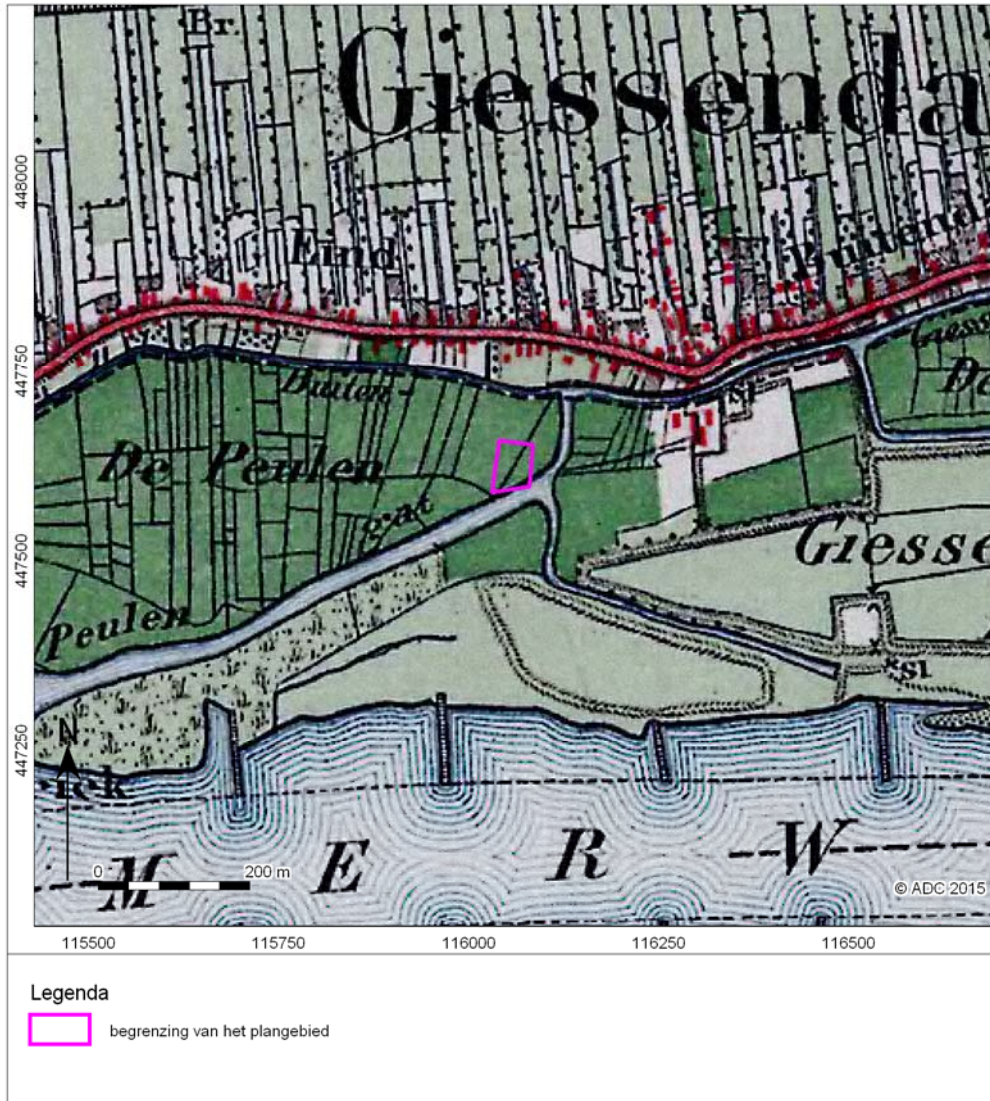
Afb. 3 Plangebied geprojecteerd op een uitsnede van de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart van de gemeente Hardinxveld-Giessendam

Afb. 4 Plangebied op een uitsnede van de meandergordelkaart (naar Cohen & Stouthamer 2012)

Afb. 5 Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS van de provincie Zuid-Holland en ARCHIS-meldingen

Afb. 6 Plangebied geprojecteerd op de Bonnekaart van 1881